pecabil despre nimicuri bine puse la punct? Prefer să cred că publicul de premieră e de vină.

Dar cum arată oare spectacolul cu Tania Filip în rolul Danei Dogaru, Camelia Zorlescu în cel al Luciei Mureșan și Ștefan Sileanu înlocuindu-l pe George Constantin? Rămîne de văzut.

Paul Cornel CHITIC

SPECTACOLE PENTRU TINERET

TEATRUL PENTRU COPII ȘI TINERET DIN IAȘI

BALTAGUL

de Constantin Paiu după romanul lui Mihail Sadoveanu

Data premierei: 21 decembrie 1986.

Regia: NATALIA DĂNĂILĂ. Scenografia: MARFA AXENTI.

Distribuția: DOINA IARCUCIEVICI (Vitoria Lipan); TOMA HOGEA (Gheorghiță); NINA DIMITRIU (Minodora); NICOLAE BREHNESCU (Mitrea); TEOFIL VÂLCU, CONSTANTIN CIOFU (Părintele Dănilă); SERGIU TUDOSE, ION AGAGHI (Domnul David); ORTANSA STĂNESCU (Baba Maranda); LIVIU SMÎNTÎNICĂ (Un funcționar de la cancelarie); ION AGAGHI, MIRCEA SAVA (Domnul subprefect); EMILIA PRĂJINARU (Cucoana Aglaia); CRISTINA ANCA CIUBOTARU, DORINA CRIȘAN RUSU (Madam David); SIMONA AGACHI (Madam Vasiliu); GHEORGHE SFAIȚER (Domnul Vasiliu); CONSTANTIN CIOFU (Calistrat Bogza); NICOLAE BREHNESCU (Ilie Cuțui); VIOREL VÎRLAN (Hangiul Donea); CONSTANTIN AMUNTENCEI (Spiru Gheorghiu); VIOREL VÎRLAN (Un jandarm); DORINA CRIȘAN-RUSU (Bocitoarea); În alte roluri: LILIANA MAVRIȘ, IRINA LAZĂR, GHEORGHE SFAIȚER, VIOREL VÎRLAN, AURELIAN BĂLĂIȚĂ (Colindători, nuntași).

Capodopera sadoveniană i-a ispitit de multe ori pe oamenii de teatru. Filonul ei „polițist" îl scutește pe regizor de una dintre marile griji — aceea de a face limpede povestea.

Cartea rămîne netulburată de faptul că optica asupra textului se schimbă astfel că Baltagul poate fi privit — după cum ne spun fragmentele exegetice inserate în afișul-program al spectacolului — fie drept monografie antropologică, fie ca roman de dragoste, roman al inteligenței, al unei acțiuni justițiare, ori roman social, de observație caracterologică, roman filosofic, inițiatic.

Din montarea acestei cărți în versiunea scenică semnată de Constantin Paiu s-a născut **un spectacol sentimental.**

Sentimental mai întîi pentru că, după o îndelungată absență, Sadoveanu se întoarce la Iași; mai apoi, pentru că regizoarea Natalia Dănăilă reconstituie ceea ce scriitorul doar povestește, amintește ori sugerează — „peisajul" psiho-social al familiei Lipan; în al treilea rînd, consider acest spectacol ca fiind sentimental întrucît pe scenă Vitoria apare altfel și are alte dimensiuni omenești decît ne lasă impresia uriașa umbră a personalității ei, ce crește și se întinde de la prima la ultima filă a cărții.

Așadar, Sadoveanu se întoarce triumfal în sufletele și mințile tinerilor spectatori din Iași, iradiind blînda lumină izvorîtă din neînduplecata iubire a Vitoriei Lipan.

Cine este oare această Vitorie? Dramatizarea și spectacolul o spun răspicat și în detalieri convingătoare: este o femeie obișnuită, este o nevastă tînără, focoasă, aprigă și păstrătoare a rînduielilor; o femeie obișnuită, care nu îndrăznește să ia lumea în piept decît tîrziu, foarte tîrziu, după ce-și va fi consumat răbdarea și ultima neliniște pasivă, dar și supușenia datorată soțului ei, după ce va fi istovită de așteptare.

Vitoria, în acest spectacol, nu este „bărbată", nu e o revoltată, nu e o detectivă travestită, ci o nevastă panicată, speriată de gînduri rele și umilită de presupuneri malițioase; astfel că în prima parte a

www.ziuaconstanta.ro

spectacolului ea își trăiește așteptarea trebăluind pe lîngă casă, trimițînd inutil scrisori în lume, primind cu lacrimi în ochi urătorii de Anul nou, plătind părintelui Dănilă neputincioase slujbe, cercetînd necunoscutul în înșelătoare bolboroseli și în ghicitul cu bobi ale babei Maranda, dar în același timp strunind-o pe fiică-sa, Minodora, care de frumoasă ce e stă cu ochii în oglindă și se admiră, ori mînîndu-și argatul, Mitrea, la treabă, ațițînd în fiul ei, Gheorghiță, bărbăția care abia mijește în adolescent, făcînd negoț avantajos cu produsele turmelor familiei sale.

Nici cînd pornește pe bîjbîite pe urmele lui Nechifor Lipan nu e altceva decît tot o nevastă de cioban : așa se poartă, așa e tratată, așa judecă faptele și oamenii — cu modestie, în singurătatea gîndurilor de nespus, ascultînd cu luare-aminte și vorbind atît cît se cuvine — puțin —, spre a nu stîrni piaza-rea, spre a nu-și desconspira ipotezele și respectînd întru totul datele știute. Și, la urmă, arată a avea într-însa acea întăritată putere de a ține în mînă frînele casei sale.

În spectacol apar personaje care în carte sînt doar amintite, scene și momente aflate în gîndurile Vitoriei : satul de munte, cu obiceiurile, datinile și uimirile naive ale locuitorilor săi în fața unor minunății cum e trenul.

Distanța dintre Vitoria — analfabeta cu geniale intuiții — și oamenii umblați prin lume și cu știință de carte pare și mai mare prin aceea că în rolurile părintelui Dănilă și Domnului David sînt în reprezentație doi actori ai Naționalului ieșean, Teofil Vâlcu și Sergiu Tudose, care își înzestrează personajele cu un aer de bunăvoință și de simpatie detașată față de lumea în care trebuie să trăiască. Emoția și timiditatea interpretei față de acești prestigioși actori s-au convertit în date interpretative. Vitoria se arată astfel o ființă conștientă de situarea sa în societate ; pentru orice mărunt serviciu ce îl cere, ca plătește bine și repede, adresîndu-li-se cu ton rugător și în formulări deferente.

Prin acest spectacol limpede, solid construit și calm — ritmul alert al acțiunii îmbracă haina molcomelii moldovenești — regizoarea Natalia Dănăilă realizează două performanțe : prima — evită pitorescul, folosind din abundență și nestingherită de prejudecăți toate mijloacele și caracteristicile lui ; a doua performanță este însăși actrița Doina Iarcucievici — interpreta rolului Vitoria. Regizoarea o descoperă și o desferecă din crispările și tăcerile anonimatului. Toate însușirile mai sus expuse ca fiind ale personajului aparțin interpretei. Doina Iarcucievici are vocația tragediei. Celebra efigie a Vitoriei pe care a realizat-o Olga Tudorache umbrea orice presupusă altă înfățișare a acestui personaj. Ei bine, Doina Iarcucievici, cu inocență dar și cu respect, și-a spus, probabil, că acest rol trebuie construit ca fiind al unei ființe nepretențioase și temătoare față de lumea „de mai de jos", adică față de lumea orașului așezat la poalele muntelui.

Plecînd de la atît de puține ambiții, a izbutit un rol admirabil în simplitatea și discreția felului de a fi dăruite personajului Vitoria. Față de ea, personajele Madam David (Cristina Anca Ciubotaru), Madam Vasiliu (Simona Agachi), care sînt ostentative, acaparatoare în discuții, afișînd un aer de superioară și definitivă înțelegere a faptelor, femei înveninate, bîrfitoare și oricînd gata să suspecteze pe oricine — și îndreptățite să se poarte așa — sînt personaje construite conform naturii lor și astfel interpretate cu naturalețea tonurilor tari și contrastante din care se compun.

Acest spectacol sentimental, important în viața Teatrului pentru copii și tineret, s-a bucurat de o scenografie (Marfa Axenti) ingenioasă și de o simplitate impecabilă.

În „peisajele" sugerate de mișcările enormei pînze care acoperă ca un giulgiu de zăpadă toată scena, vocea Dorinei Crișan-Rusu, care cîntă bocetele, ridică la adevărata dimensiune — cea cosmică — tragedia, repetată și mereu repetată din negura timpului, și acum trăită, sub ochii noștri, de Vitoria.

Paul Cornel CHITIC

www.ziuaconstanta.ro